

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Õiguse instituut

Jana Vähman

**TÄITEMENETLUSE LISASANKTSIOONIDE
PROPORTSIONAALSUS ELATISVÕLGNIKE
SURVESTAMISEKS**

Bakalaureusetöö

Õppekava HAJB

Juhendaja: Kristi Joamets, PhD

Tallinn 2018

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 7345 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Jana Vähman

(allkiri ja kuupäev)

Üliõpilase kood: 081245 HAJB

Üliõpilase e-posti aadress: janavahman@hotmail.com

Juhendaja: Kristi Joamets, (PhD)

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele:

.....

(nimi, allkiri ja kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	4
SISSEJUHATUS.....	5
REISIPIIRANGU KEHTESTAMINE.....	8
1.1 Kohasus ehk sobivus.....	9
1.2 Vajalikkus.....	13
1.3 Proportsionaalsus ehk mõõdukus.....	16
2. LIIKLUSREGISTRISSE KEELUMÄRKE LISAMINE.....	19
2.1 Kohasus ehk sobivus.....	19
2.2 Vajalikkus.....	21
2.3 Proportsionaalsus ehk mõõdukus.....	22
KOKKUVÕTE.....	24
SUMMARY.....	27
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU.....	29

LÜHIKOKKUVÕTE

Töö eesmärk on välja selgitada, kas riigi poolt plaanitavad lisanaktsioonid (reisi dokumendi kehtetuks tunnistamine ja liiklusregistris keelumärke lisamine) elatisvõlgnike survestamiseks on proportsionaalne lähtuvalt Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahvist 11.

Uurmisküsimused:

1. Kas reisi piirangu kehtestamine kohustab võlgnikku tasuma elatisvõlga;
2. Kas liiklusregistris olev keelumärke annab tulemi vara arestimiseks ja realiseerimiseks;

Töös kasutatakse süsteemset ja analüütilist meetodit ning dokumendivaatlust. Analüütilist meetodit on kasutatud teema käsitlemiseks selle erinevatest vaatepunktidest, seaduse tõlgendamiseks ning kohtulahendite analüüsimiseks. Töös on kasutatud deduktiivset lähenemisviisi, liikudes üldiselt üksikule.

Võtmesõnad: lisanaktsioonid, täitemeetmed, vara arestimine, elatise tasumata jätmine, eelnõu.

SISSEJUHATUS

Läbi aegade on tähtsustatud perekonda ja peetud oluliseks nii perekonda kuulumist kui perekondlikke väärtusi. Perekonnas on olulisel kohal lapsed, sest sõltumata ühiskonna hoiakutest, riigikorrast ja õigusest oleneb perekonna eksisteerimine olulisel määral lastest kui peretraditsioonide edasivijjatest.¹

Igal aastal kasvab maksmisest hoiduvate elatisvõlglaste arv. Praktikas esineb sageli olukordi, kus kohtuotsusega on elatis välja mõistetud, kuid kohustatud isik elatist ei maksa ning täitemenetlus ei ole samuti toonud tulemust. Elatisvõlgnikud jaotatakse nende majandusliku olukorra järgi kaheks: võlgnikud, kellel ei ole võimalust elatist maksta, kuna puudub sissetulek ja muu vara, mille arvelt saaks elatist tasuda. Teine osa võlgnikke omavad sissetulekut, mis võimaldaks neil vähemalt osaliselt tasuda elatist, kuid hoitakse teadlikult kõrvale elatise maksmisest, varjates sissetulekut ja muud vara.²

Eelnevalt on võetud kasutusele elatise sissenõudmise tõhustamiseks järgmised meetmed: elatise võlgnike lubade peatamine (mootorsõiduki juhtimisõigus, jahipidamisõigus, kalastuskaart, relvaluba ja väikelaeva juhtimisõigus); võlgnikele ettevõtluse alustamise toetusest keeldumine; võlgniku eest tasutud raha arestimine kolmandalt isikult; regulaarsem kontakteerumine võlgnikuga; arestitava vara kättesaamise eesmärgil võlgniku elukoha regulaarsem läbiotsimine; võlgnike nimede avalikustamine ja elatise võlgnevuse aegumise tähtaja pikendamine, milleks on kümme aastat.³

Teema on aktuaalne, kuna 01.01.2017 a. jõustus elatisabiskeem, millega toetatakse üksinda last kasvavat vanemat igakuiselt saja euro suuruse elatisrahaga. Samuti hakati menetlema 2017 a. täitemenetluse seadustiku (TMS) muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elatise võlgnike surveamine) eelnõu, mille kohaselt saab kohus elatise tasumata jätmise korral tunnistada kehtetuks võlgniku reisidokumendid ja keelata nende andmise.

¹ Ahas, E. (2015). Kas perest eraldumine on liigne sekkumine pereautonoomiasse või üks lapse huve tagavatest meetmetest. – *Juridica*. Nr.6, 397 – 404.

² Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elatise võlgnike surveamine) eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017-06/Seletuskiri%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf>, (29.01.2018)

³ *Ibid.*, lk 1-2

Uuenduslikuks on muudatus, mis annab politseile kohustuse muude tööülesannete käigus kontrollida sõiduki käsutamise keelumärke olemasolu registris ning selle üleandmist kohtutäiturile. Tegemist on liiklusregistris uue märkega, mis annab kohtutäiturile võimaluse täpsustada reaalselt sõiduki asukohta. Sõiduki tuvastamisel ja keelumärke ilmnemisel, võetakse politsei poolt sõiduk valdajalt ära ning toimetatakse puksiirteenuse abil parklasse, kus kohtutäitur selle kätte saab. Lisaks eelnevatele täitemeetmetele kui esineb kahtlus, et võlgnik saab mitteametlikku sissetulekut, on kohtutäituril õigus hinnata võlgniku tegeliku sissetuleku suurus⁴. Sissetuleku hindamiseks kuulab kohtutäitur ära võlgniku ja võlgniku osas kolmanda isiku (tööandja).⁵

Antud seaduse eelnõu annab võimaluse sätestada riiklikult sunni meetodeid laste elatisraha maksmisest kõrvalehoidjatele ning annab piisavad volitused täitevametnikele elatisraha sissenõudmiseks.

Varasemalt on Melissa Külaots kirjutanud magistritöö teemal „Eestis väljamõistetud elatise sissenõudmise õiguslikud probleemid“, milles analüüsiti põhiõiguste riive põhiseaduspärasust, samuti püüdis töö autor välja selgitada, kas õiguste kitsendamine täidab oma eesmärgi võlgade paremaks sissenõudmiseks täitemenetluses. Töö autor leidis, et võlgniku õiguste kitsendamine ei ole proportsionaalne ning kehtivad meetmed ei täida eesmärgi lapse elatise sissenõudmiseks.⁶

Töös käsitleti rahvusvahelise elatise nõude sissenõudmisega seonduvat temaatikat, Eesti elatise sissenõudmine (sissetuleku arest, kohtutäituri poolt varjatud sissetuleku hindamine, vara arest) ning analüüsiti kohtutäiturite õigusi laiemalt tulenevalt TMS § 177². Töös ei analüüsitud elatise võlgnike survestamiseks TMS muutmise meetmeid, mis jõustuvad 1. jaanuaril 2019 a.

Autor analüüsib uurimisküsimusi Eesti Vabariigi põhiseaduse § 11 proportsionaalsuse põhimõttest lähtuvalt. Töö struktuuri aluseks on võetud haldusmenetluse seaduse § 3 lg 2, kus on sätestatud, et halduse õigusakt peab olema kohane, vajalik ja proportsionaalne eesmärgi osas.⁷ Töös käsitletakse uurimisküsimusi läbi kolme aspekti: kohasus, vajalikkus ja proportsionaalsus.

⁴ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 2.

⁵ Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elatise võlgnike survestamine) eelnõu. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017-06/EN%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf>, (29.01.2018)

⁶ Külaots, M. (2017). Eestis välja mõistetud elatise sissenõudmise õiguslikud probleemid. (Magistritöö) TTÜ Õiguse instituut. Tallinn

⁷ Haldusmenetluse seadus. RT I 2001, 58, 354.

Eeltoodust tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärk suunatud uurimisküsimuste analüüsile proportsionaalsuse põhimõttest lähtuvalt, kuna elatise tasumata jätmine vähendab üksinda kasvatavate laste vanemate toimetulekut.

Töö seatud eesmärgi saavutamiseks on analüüsi teostamiseks kasutatud erialakirjandust, teaduslikke artikleid, õigusakte, kohtupraktikat ja teiste riikide õigust. Töös on kasutatud süsteemset ja analüütilist meetodit ning dokumendivaatlust. Töö puhul on tegemist kvalitatiivse uurimistööga.

Justiitsministeerium on saanud kohtutäituritelt tagasisidet pärast varasemate muudatuste jõustumist, kus selgus, et iga neljas võlgnik on hoiatuse saamise järel asunud elatist tasuma.⁸ Seega võib eeldada, et plaanitavad lisasanktsioonid võivad elatisvõlgnike arvu vähendada.

Töös on kaks peatükki. Esimene peatükk käsitleb reisikeelu kehtestamist. Reisikeelu kehtestamise sobivuse osas selgitatakse, millistel juhtudel annab meetme kohaldamine tulemust. Samuti annab töö autor ülevaate täitemenetluse meetmetest ning selgitab millises menetluse etapis võlgniku osas reisikeeldu kohaldatakse. Vajalikkuse osas tuuakse välja, miks on reisikeelu kehtestamine otstarbekas ning millisel määral koormab antud seaduse säte kolmandaid osapooli. Mõõdukuse osa käsitleb reisikeelu kehtestamise õigustavaid põhjuseid.

Teine peatükk on seotud keelumärke lisamisega liiklusregistrisse. Liiklusregistri keelumärke sobivuse osas selgitatakse, kuidas aitab juhtimisõiguse peatamine saavutada eesmärki elatise tasumise näol. Vajalikkuse osas tuuakse välja meetme olulisus. Mõõdukuse osas analüüsitakse võlgniku põhiõigusi.

⁸ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 13.

1. REISIPIIRANGU KEHTESTAMINE

Käesoleva töö esimeses peatükis käsitleb autor uurimisküsimusena püstitatud reisiipiirangu kehtestamise vajalikkust, mida analüüsitakse kohasuse, vajalikkuse ning proportsionaalsuse aspektist lähtuvalt. Meetme analüüs annab hinnangu, kas reisikeelu kehtestamine kohustab võlgnikku tasuma elatisnõuet.

Täitemenetlus algatatakse kohtutäituri poolt sissenõudja täitmisavalduse ja täitedokumendi alusel, kui täitedokumendist tulenevalt võlgnik oma kohustusi ei ole asunud täitma. Vastavalt täitemenetluse seadustikule (TMS) § 23 märgib sissenõudja täitmisavalduses, kas soovib pöörata sissenõuet võlgniku varale ja nõudeõigustele.

Kui kohtutäitur võlgnikuga kokkulepet ei saavuta ning peale isiku arveldusarve, töötasu ja vara arestimist nõuet ei täideta, võetakse kasutusele meetmed, mis on seotud võlgniku õiguste piiramisega, sh reisikeelu kehtestamine. Antud toimingud on vajalikud, et suurendada üksinda kasvatavate lastevanemate toimetulekut, kuna eraldi elav vanem ei maksa lapsele elatisraha.

Elatisvõlgnike survestamiseks võeti vastu seaduse eelnõu, mille kohaselt laste elatisraha tasumisest kõrvalehoidjatele rakendatakse sunnimeetodid ning ametiesindajatele antakse piisavad volitused elatise sissenõudmiseks.⁹

Tulenevalt isikut tõendavate dokumentide seaduse § 3 lg 1 on reisidokument seaduses riigipiiri ületamiseks ettenähtud Eesti dokument ja välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooni reisidokument.¹⁰

Vastavalt eelnõus toodule kohtutäituri avalduse alusel võib kohus määrusega elatise mõjuva põhjuseta tasumata jätmise korral tunnistada kehtetuks võlgniku järgmised dokumendid ning keelata nende andmise kuni kaheks aastaks: Eesti kodaniku pass, pagulase reisidokument, välismaalase pass, meremehe teenistusraamat, ajutine reisidokument, meresõidutunnistus ja diplomaatiline pass.¹¹ Reisidokumentide kehtivuse peatamisega sunnitakse võlgnikku kohtutäituriga suhtlema, et kohtutäitur saaks teada, mis takistab elatise tasumist ning tal oleks võimalik pakkuda alternatiivina elatise tasumiseks maksegraafiku sõlmimist. Seega maksegraafiku näol antakse võlgnikule võimalus tasuda elatist ositi, mis hõlmab tekkinud elatisvõla likvideerimist või tasumist jooksva elatise nõude katteks. Reisikeelu kehtestamine

⁹ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 13.

¹⁰ Isikut tõendavate dokumentide seadus. RT 1999, 25, 365.

¹¹ TMS eelnõu, *supra nota* 5, lk 4.

piirab elatise võlgnikku õigust reisida eelkõige Schengenist väljaspoole. Võlgnikul on võimalus riigist lahkuda sõiduki või bussiga. Sisepiiride ületamise kontroll oleks riigile ebaproportsionaalselt suur väljaminek, seetõttu sisepiiride ületamisel piirikontrolli ei toimu.¹²

Võlgniku reisidokumendi kehtetuks tunnistamisel ja väljaandmise keelamisel edastatakse kohtu poolt Politsei – ja Piirivalveametile (PPA) jõustunud kohtumäärus, mille alusel muudetakse vastavas menetlusinfosüsteemis võlgniku reisidokumendid kehtetuks ning keelustatakse uue dokumendi andmine. Kohus teavitab PPA-d reisidokumendi väljaandmise keelamise lõppemise korral, mille tulemusena eemaldatakse keelumärge vastavas menetlusinfosüsteemis.¹³

Reisikeelu kehtestamisega edastab riik seadusandluse teel selge sõnumi, et oma kohustusi tuleb täita ning lapsele võlgu olemine ei ole lubatav.

1.1 Kohasus ehk sobivus

Proportsionaalsuse printsiibi põhieesmärgiks on sisu ja tähenduse andmine põhiõiguste kaitsele. Proportsionaalsuse printsiip seab piirid seadusandliku ja täitevvõimu funktsioonile.¹⁴ Reisipiirangu kehtestamisega soovitakse kaitsta lapse põhiõigusi ja edendada elatise tasumist. Pidades silmas lapse õiguste konventsioonis öeldut, et laps tuleb iseseisvaks eluks ühiskonnas põhjalikult ettevalmistada ning ta tuleb kasvatada sallivuse, vabaduse, ideaalide ja võrdsuse vaimus.¹⁵ Üksinda last kasvatav vanem on sunnitud kokku puutuma vaesusega, mis peale kehvade elamistingimuste toob kaasa ka sotsiaalse tõrjutuse, mis ei lase lapsel oma võimeid täiel määral realiseerida. Seetõttu peab üksikvanem tegema valikuid, mis vastavad võimalustele. Seega aitaks elatise maksmine kindlustada lapse paremat tulevikku ning laps ei peaks tundma eakaaslaste poolt ebavõrdset kohtlemist.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 11 teise lause kohaselt peavad demokraatlikus ühiskonnas piirangud olema vajalikud ning piiravate õiguste ja vabaduste olemus ei tohi olla moonutatud¹⁶.

Isiku kohustuse täitmisele sundimiseks on riigi poolt loodud sundtäitmine. Võlgnikule antakse teatud aeg nõude vabatahtlikuks täitmiseks, riik sekkub sundtäitmise kaudu, kui kohustust ei täideta. Täitemenetlus tagab mitmete menetluste autoriteedi rolli ning kindlustab lahendite

¹² TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 10.

¹³ *Ibid.*, lk 14

¹⁴ Triipan, M. (2001). Proportsionaalsuse printsiip riigi – ja haldusõiguses. – *Juridica*. Nr. 5, 305 - 313

¹⁵ Lapse õiguste konventsioon, RT II 1996, 16, 56.

¹⁶ Sein, K. (2008). Kas Eesti õiguses tuleks lubada karistuslikke kahjuhüvitisi. – *Juridica*. Nr. 2, 93 - 101.

täitmise sõltumata kohustatud isiku suhtumisest õigusvaidluse resultaati.¹⁷ Nõudlus täitemenetluseks on tingitud eraisikutevahelisest kokkulepest, mille täitmisest üks osapool keeldub või ei ole selleks võimeline.¹⁸ Eelnevast lähtudes kindlustab sundtäitmine võlgniku vara realiseerimise tulemusel elatisnõude täitmise.

Ausa kohtumenetluse põhimõtte kohaselt peab riik kujundama kohtumenetluse viisil, et see arvestaks kõigi osapoolte huvidega ning neil oleks võimalik oma õigusi parimal viisil kehtestada.¹⁹ Võlgniku omandiõigus on sundtäitmisega riivatav põhiõigus. Antud asjaolu õigustab sissenõudja samaväärne õigus, sh omandiõigus. Võlgnik võib kaotada oma õiguse, kuna temale kuuluv asi realiseeritakse sundmüügi käigus. Konkreetset juhul on riive õigustatud ning proportsionaalne, seega ei saa võlgniku õiguse kaotust pidada põhiõiguse moonutamiseks.²⁰ Riik peab kehtestama omandipõhiõiguse kaitseks karistused vara rikkumise jms omandipuutumast rikkuvate tegude eest. Samuti peavad olema tagatud tsiviilõiguslikud kaitsemeetmed omandi kaitseks rikkumiste vastu.²¹ Autori arvates on elatisnõude puhul täitemenetluses vara realiseerimine õigustatud, kuna lastel on õigus saada elatist. Võlgniku vara realiseerimisele eelneb kohtutäituri poolt hoiatus, et täitedokumendi vabatahtlikul täitmata jätmisel viiakse kohtutäituri poolt läbi täitetoiming ning määratakse tähtaeg nõude tasumiseks. Seega hoiatusega antakse võlgnikule võimalus oma huve kaitsta ning kohtutäituriga sõlmida vastav kokkulepe, et vältida vara sundmüüki.

Ülalpidamist on vastavalt perekonnaseaduse (PKS) § 97 õigus saada alaealisel lapsel, laps, kes täisealisena omandab haridust (põhi-, kesk-, kõrg- või kutseõppes, kuid mitte kauem kui 21-aastaseks saamiseni) ning abivajav alaneja sugulane, kes ei saa end ise ülal pidada. Tulenevalt PKS § 100 lg 2 kui lapsevanem ei ela lapsega koos või ei osale lapse kasvatamises, täidab vanem alaealise lapse ülalpidamiskohustust elatise maksmise teel.²² Suur hulk lapsevanemaid ei maksa oma lapsele elatist ka peale tehtud kohtuotsust ning algatatud täitemenetlust. Elatise tasumata jätmine võib tekitada lastele rasket majanduslikku olukorda. Riik on hakanud lapsi abistama, 2017 a. võttes vastu uue perehüvitise seaduse,²³ mis võimaldab iga kuu elatisabi näol võlglaste

¹⁷ Alekand, A. (2010). Täitemenetlusõigus. Tallinn: Juura.

¹⁸ Alekand, A. (2009). Proportsionaalsuse printsiip põhiõiguste riive mõõdupuuna täitemenetluses. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

¹⁹ Kergandberg, E. Jt. (2008). Sissejuhatus kohtumenetluse õpetusse. Eesti kohtumenetlusõiguse võrdluspilt. Tallinn: Juura.

²⁰ Alekand (2009). *supra nota* 18, lk 21.

²¹ Ikkonen, K. (2006). Omandipõhiõigus ja selle piirid. – *Juridica*. Nr.1, 54 – 70.

²² Perekonnaseadus. RT 2009, 60, 395.

²³ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 21.

lastel kätte saada 100 eurot. Igakuine riigi poolt makstav elatisabi, nõutakse elatisvõlgnikult hiljem välja.

Suurem osa elatisvõlgnikke on vaesed – neil puudub võimalus oma kohustust täita. Isiku igakuist sissetulekut ületavad tema kohustused. Sel puhul tuleb isikul teha valikuid, milliseid kohustusi eelisjärjekorras täita, mille täitmata jätmine võib kaasa tuua omakorda negatiivseid tagajärgi (N: eluaseme või töö kaotus). Teine osa võlgnikest hoiavad teadlikult kõrvale kohustuse täitmisest.²⁴ Antud seadusega soovitakse mõju avaldada võlgnikele, kes oma vara ja sissetulekut varjavad. Tulenevalt täitemenetluse seadustiku (TMS) § 177² kui võlgnik ei ole täitemenetluse perioodil tasunud kolme kuu jooksul korrapäraselt elatist ning kohtutäituril ei ole õnnestunud seda sisse nõuda võlgniku vara arvelt, võib kohus sissenõudja nõusolekul ja kohtutäituri avalduse alusel, eelnevalt võlgnikku hoiatades, peatada järgmised õigused: mootorsõiduki juhtimisõigus, jahipidamisõigus, relvaluba, kalastuskaart ning väikelaeva juhtimisõigus.²⁵ Eeltoodud nimekirja lisatakse reisimiseks vajaminevad isikut tõendavad dokumendid.

Reisipiirangu kehtestamisega soovitakse mõjutada elatise võlgnikke, mille tulemusena väheneks elatisnõuded ning riigieelarve suureneks, sel juhul ei peaks riik maksma lastele elatisabi igakuise toetuse näol.

Avaliku võimu meedet peetakse kohaseks, kui meede soodustab eesmärgi saavutamist. Sobivuse nõude sisuks on isikut kaitsta asjatu ametivõimu sekkumise eest. Eesmärgi abinõu saavutamine absoluutse kindlusega ei ole vajalik, piisab, kui tegemist on vahendiga, mis aitab kaasa seatud eesmärgi saavutamisele. Seadus ei tohi nõuda õiguslikult võimatut, ega sundida eesmärgi saavutamist ebasobivate kohustuste näol.²⁶ Seega meetme kehtestamisega peab arvestama, et piirang ei tekitaks võlgnikule kahju ning ei oleks koormav.

Kohaseks loetakse abinõu, kui püstitatud eesmärk saavutatakse selle abil nii õiguslikult kui faktiliselt.²⁷ Rakendatavad meetmed ei tohi üldreeglina kahjustada üksikisiku ega üldsuse huve. Kui seda ei ole võimalik tagada, peab surve olema minimaalne ning ainult selline, mis on vajalik resultaadi saavutamiseks.²⁸ Seega reisikeelu kehtestamine on sobiv abinõu ning aitab kaasa eesmärgi saavutamisele nende võlgnike osas, kes teadlikult hoiavad kõrvale elatise maksmisest.

²⁴ Kõve, V. (2014). „Head“ ja „halvad“ võlgnikud ja võlausaldajad. – *Juridica*. Nr 4, 299 – 303.

²⁵ Täitemenetluse seadustik. RT 2005, 27, 198.

²⁶ Madise, Ü. jt. (2012). Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne. Kolmas täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura.

²⁷ Merusk, K. (2001). Menetlusosaliste õigused haldusmenetluse seaduses. – *Juridica*. Nr. 8, 519 - 528.

²⁸ Merusk, K. Koolmeister, I. (1995). Haldusõigus. Õpik Tartu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilastele. Tallinn: Juura.

Samuti aitab see kaasa majanduslikult heal järjel olevatelt isikutelt elatise väljanõudmise, kes oma sissetulekut varjavad. Rakendatava meetmega ei kahjustata isiku ega üldsuse huve, pigem antakse lastele võimalus saada paremad elutingimused.

Autori arvates, kui isikul on raha osta lennukipiletid puhkusereisile, siis tõenäoliselt on tal raha ka lapse toetamiseks elatise tasumise näol. Kohus takistab elatise võlgniku reisimist Schengeni ruumist väljapoole. Seega piirab reisikeeld elatise võlgniku liikumisvabadust, mõjudes sanktsioonina ning motiveerib ülalpidamiskohustust täitma. Tegemist ei ole avaliku võimu tarbetu sekkumisega, kuna suure tõenäosusega võlgnikud vabal tahtel oma nõudeid ei tasu. TMS § 8 kohaselt on kohtutäitur kohustatud kasutusele võtma kõik meetmed, et saavutada täitedokumendi eesmärk.²⁹ Kohasuse tingimus eeldab vahendite rakendamist, millega soovitud tulemust oleks võimalik edendada. Osaline eesmärgi saavutamine on piisav.³⁰ Reisipiirangu seadmisega keelatakse elatise võlgnikel lahkumine Schengeni ruumist, sisepiiride tasandil keeld ei kehti. Seega vajadusel saavad võlgnikud kasutada võimalust reisida sõiduki või bussiga Riiga ning Riist lennukiga vastavasse sihtkohta. Antud skeem teeb isiku elu ebamugavaks. Seega oma elu lihtsamaks muutmiseks peaks võlgnik suhtlema kohtutäituriga, et sõlmida elatise nõude tasumiseks maksegraafik, mis tagab, et reisipiirangut ei kohaldata. Eeltoodust lähtuvalt on võimalik eesmärk saavutada osaliselt, et tagada eesmärk elatise nõude tasumise näol.

Euroopa Liidu institutsioonide seadusandlike meetmete puhul on organil õigus eksida. Meetme tühistamine tuleb kõne alla üksnes olulise vea ilmnemisel.³¹ Eesmärgi saavutamist mitte soodustavad abinõud on Eesti Vabariigi Põhiseadusega vastuolus ja keelatud.³² Euroopa Kohus on kohtuasjas C-331/88 Fedesa jt.märkinud, et proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt peab vastav meede olema kohane ja vajalik, et saavutada asjaomaste õigusaktidega legitiimseid eesmärke, mitme sobiva meetme või abinõu esinemisel valitakse kõige leebem variant. Tekkiv tulem ei tohi olla eesmärgi osas ebaproportsionaalne.³³ Reisipiirangu kehtestamise eesmärgiks on lapsele elatise tasumine, mis on reguleeritud seadusandlusega. Elatise maksmine on vajalik, et katta lapse elamiskulud, mida kohustatud lapsevanem peab maksma, kui ta ei ela lapsega koos või ei osale lapse kasvatamises. Meetme kehtestamine aitab vastutusele võtta isikuid, kes oma kohustusi ei täida, seega on abinõu kohaldamine proportsionaalne.

²⁹ Alekand (2010), *supra nota* 17, lk 18.

³⁰ Triipan (2001), *supra nota* 14, lk 308.

³¹ Triipan, M.(2006). Proportsionaalsuse põhimõtte Euroopa Liidu õiguses. – *Juridica*. Nr. 3, 151 – 158.

³² Madise (2012), *supra nota* 26, lk 158.

³³ Kohtuotsus, 13.11.1990, Fedesa and Others, C-331/88, EU:C: 1990:391, punkt 13

Reisikeelu kehtestamine võib kahjustada elatisvõlgniku õigust Eestist lahkuda. Tulenevalt põhiseaduse § 35 on igal isikul õigus riigist lahkuda. Antud õigust võib kohtumenetluse tagamiseks piirata seaduses sätestatud juhtudel. Liikumisvabaduse osaks on riigist lahkumise õigus. Samuti sätestab Euroopa Inimõiguste Konventsiooni (EIÕK) lisaprotokoll nr 4 art 2 lg 2, et igal isikul on õigus vabalt lahkuda igalt maalt, sealhulgas sünnimaalt.³⁴ Vastavalt EIÕK lisaprotokoll nr 4 art 2 lg 3 võib liikumisvabadust piirata, kui see on vajalik demokraatlikus koosluses riigi julgeoleku huvides, avaliku korra kaitseks, takistamiseks kuritegude tekkimist, kaaskodanike õiguste kaitseks.³⁵ Eeltoodust lähtuvalt on antud meetmel legitiimne eesmärk, kuna elatisvõlgnike reisimise piiranguga kaitstakse laste huve, kellel on õigus majanduslikule heaolule, vajalikule kaitsele ja hoolitsusele. Liikumisvabaduse takistus on seotud inimõiguste piiramisega, kuid see on õigustatud, kuna aitab vähendada täitemenetluses olevaid elatisnõudeid ning rakendab sunnimeedet oleva isiku osas, kes hoiab teadlikult kõrvale elatise tasumisest.

Euroopa Inimõiguste Kohtu hinnangul on oluline, et riigist lahkumise tingimust hindaks erapooletu instituut (eelkõige kohus), vastav takistus ei tohiks olla tähtajatu ning võetakse arvesse konkreetse juhtumi detaile. Seetõttu on kohtutel võimalus tunnistada elatise võlgniku pass mittekehtivaks ning tähtajaliselt keelata uue dokumendi väljastamine.³⁶

Lähtudes ülaltoodust on reisikeelu kehtestamine sobiv abinõu isikute osas, kelle majanduslik olukord võimaldab tasuda elatist, kuid teadlikult tehakse teisi valikuid, mis seab isiku enda prioriteedid tähtsamaks kui laste heaolu.

1.2 Vajalikkus

Proportsionaalsuse põhimõtte ülesandeks on õige suhte leidmine riikliku mõjutusvahendi ja põhiõiguste sekkumise vahel.³⁷

Abinõu on vajalik, kui olemasolevatest ja sobivatest eesmärgi tagamise vahenditest, valitakse välja variant, mis piirab ja kahjustab isikut kõige vähem. Kui eesmärgi saavutamiseks valitud abinõu kõrval on viis, mis rikub üksikisikut vähem ja on sama tõhus, kui valitud meede, siis on see abinõu põhiseadusega vastuolus ning lubamatu. Meede on tolerantsem, kui see tagab isiku

³⁴ Madise (2012), *supra nota* 26, lk 160.

³⁵ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokollid 1, 4, 6, 7, 13.

³⁶ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 25.

³⁷ Maruste, R. (2004). Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja – vabaduste kaitse. Tallinn: Juura

õiguslikule seisundile vähem ebasoodsaid tagajärgi.³⁸ Avaliku võimu jaoks tähendab vajalikkuse nõue seda, et võimu toimingul tuleb kasutada indiviidi osas kõige vähem riivavaid meetmeid. Seega avaliku võimu sooritaja peab kontrollima, et rakendataval abinõul ei oleks eesmärgi saavutamisele kaasaaitavat ja indiviidi vähem õigusi siduvat alternatiivi.³⁹ Vajalikkuse kriteeriumist tulenevalt on oluline, et reisikeelu kehtestamine oleks kõige tõhusam vahend eesmärgi saavutamiseks. Liikumispiirangu kehtestamine on õiguspärane, kui ei leidu ühtegi teist meetet, mis riivaks isiku õigusi ning annaks eesmärgi saavutamiseks parema tulemuse võrreldes praeguse regulatsiooniga. Vara arestimine ja selle realiseerimine ei anna vähekindlustatud võlgnike osas eesmärgi saavutamiseks vajalikku tulemust. Nimetatud abinõu annab tulemust majanduslikult kindlustatud võlgnike puhul, kui kohtutäitur saab sundmüügi käigus realiseerida isiku sõiduki või kinnisvara. Vähekindlustatud isikute puhul, kel vallas –ja kinnisvara puudub, tuleks sissenõue pöörata õiguste piiramisele, sh reisikeelu kehtestamisele. Võib eeldada, et õiguste piiramine näiteks kalastuskaardi või juhiloa peatamise näol sunnib isikut tegutsema ning võlgnik leiab lississetuleku teenimise võimaluse. Seega on töö autor seisukohal, et reisikeelu kehtestamise keeld täidab osaliselt vajalikkuse kriteeriumit, kuna vara omavate võlgnike puhul tuleks sissenõudja nõude täitmiseks esmalt realiseerida vara ning seejärel pöörata sissenõue võlgniku õigustele.

Tulenevalt TMS kui võlgnik ei ole täitmisavalduses ja täitedokumentis määratud tähtaja jooksul võlgnevust tasunud, on kohtutäituril õigus isiku vara arestida ja läbi viia vastavad täitetoimingud. Vastavalt TMS § 115 pööratakse sissenõue võlgniku kontole, kontole seatakse arest arestimisaktis näidatud summa ulatuses. TMS § 130 alusel toimub võlgniku sissetuleku arest. TMS § 132 lg 1 sissetulek ei kuulu arestimisele, kui see on ühe kuu palga alammäära ulatuses, samuti § 131 toodud loetelu, mille osas ei saa pöörata sissenõuet sissetulekule. Tulenevalt TMS § 52 võlgniku varale sissenõude pööramisel vara arestitakse ja müüakse. Registervara puhul seatakse keelumärke vastavasse registrisse (sõidukid, firma osakud, kinnistu). TMS § 78 kohaselt arestitud vallasasjad müüakse avalikul elektroonilisel enampakkumisel. TMS § 140 kohaselt pööratakse sissenõue kinnisasjale, müük toimub enampakkumise alusel, samuti on võlgnikul võimalik kohtutäituri kontrolli all tulenevalt TMS § 102 lg 1 müüa ise arestitud asja. Vastavalt TMS § 14 saab sissenõude samuti pöörata abikaasade ühisvarale. TMS § 119 lg 1 alusel loetakse lapse elatisnõude koostatud arestimisakt esimesena saabunuks.⁴⁰ Sissenõude

³⁸ Triipan (2001), *supra nota* 14, lk 308-309.

³⁹ Madise (2012), *supra nota* 26, lk 160.

⁴⁰ Täitemenetluse seadustik. RT 2005, 27, 198

pööramine kinnisvarale hõlmab kinnisasju ja kinnisasjadega võrdsustatud õigusi.⁴¹ Sundmüük toimub, kui eelnevad kohustuslikud täitetoimingud ei ole andnud resultaati ning vaatamata kohtutäituri poolt edastatud teadetele, ei ole võlgnik oma nõuet täitnud.⁴² Tulenevalt TMS 177² kui kohtutäituri vara realiseerimine elatise sisse nõudmiseks ei õnnestunud, võib kohus sissenõudja ja kohtutäituri avalduse alusel, millele on eelnenud võlgniku hoiatamine, peatada määrusega tähtajatult järgnevad õigused: jahipidamisõigus, kalastuskaart, mootorsõiduki juhtimisõigus, relvaluba ning väikelaeva ja jeti juhtimisõigus.⁴³ Vastavalt metsaseaduse § 9¹ lapse elatise võlgnevuse korral jäetakse erametsanduse abiraha taotlus rahuldamata.⁴⁴ Tulenevalt tööturuteenuste ja –toetuste seaduse § 19 lg 4¹ ettevõtluse alustamise abiraha ei anta isikule, kellel on elatise võlgnevus.⁴⁵ Eeltoodust lähtuvalt kui võlgnikule ei ole mõjunud või andnud tulemust eelnevad täitemeetmed, võib reisipiirangu kehtestamine olla tulemuslik, kuna see takistab Schengeni ruumist lahkumise ning teeb elu reisimise näol ebamugavaks.

Samuti tuleb võtta arvesse, kui palju koormavad erinevad meetmed kolmandaid osapooli, sealhulgas riigi väljaminekud. Vähenõudlikum meede on eesmärgi saavutamiseks kohasem ning ei riiva kolmandaid indiviide ega ühiskonda. Riik ei saa kehtestada alternatiivset abinõud, mille tulemuseks oleks kõrge finantskoormus.⁴⁶ Uute meetmete rakendamine kohtu töökorraldusele ja –koormusele seaduse muudatuse mõju ei avalda. Samuti ei lisandu suuremaid muudatusi PPA töökorralduses, dokumentide kehtetuks tunnistamine võetakse ette olemasolevat ressursi kasutades. PPA menetlusinfosüsteemis kaasnevad arendustööd, et dokumendi kehtetuks tunnistamise uus baas oleks kajastatav.⁴⁷

Erinevate meetmete kasutamise osas võivad vaidluse korral valikud sõltuda üksikisikut või rohkem üldsuse eelistust koormavat resultaati.⁴⁸ Reisipiirangu kehtestamisega survestatakse elatisvõlglaste osas sunnimeetmeid, mis sunniks võlgnikku tasuma elatisvõlga ning seaks lapse huvid eelisesse. Lapse parimates huvides on saada haridust, omada kohta perekonnas, teada oma vanemaid ja olla nende poolt hooldatud, kaasa rääkida oma elu määravate otsuste tegemisel, olla austatud ja koheldud kui isiksus.⁴⁹ Elatise tasumata jätmine jätab lapse ilma eelnimetatud

⁴¹ Paulus, C.G. (2002). Tsiviilprotsessiõigus. Kohtuotsuste tegemise menetlus ja sundtäitmine. Tallinn: Juura.

⁴² Ikkonen (2004), Sundmüügi põhiseaduslikud alused. -*Juridica*. Nr 8, lk 543.

⁴³ Täitemenetluse seadustik. RT 2005, 27, 198

⁴⁴ Metsaseadus. RT 2006, 30, 232.

⁴⁵ Tööturuteenuste ja –toetuste seadus. RT 2005, 54, 430.

⁴⁶ Madise (2012), *supra nota* 26, lk 159

⁴⁷ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 25.

⁴⁸ Alekand (2009), *supra nota* 18, lk 21.

⁴⁹ Aru, A., Paron, K. (2015). Lapse parimad huvid. -*Juridica*. Nr 6, 375 – 386.

teguritest, mis omavad isiksuse kujunemisel suurt väärtust. Samuti olmekulud, millega üksi kasvata vanem peab igapäevaselt arvestama.

Euroopa Kohus on kohtuasjas Alpine Investments asunud seisukohale, et ühes liikmesriigis leebema meetme kasutamine, ei tähenda, et teise poolt rakendatud abinõud oleksid ebaproportsionaalsed ning erinevad ühenduse õigusega. Antud kohtuasjas soovis Euroopa Kohus jätta liikmesriigile vaba kaalutusõiguse ruumi, kus seadusandja on haldusorganile tema tegevuseks jätnud teatava „mänguruumi“, mille raamistikus saab haldusorgan ise seaduse eesmärgist lähtuvalt teha otsuse. Vastasel juhul tekib olukord, kus iga liikmesriik peaks järgima kõige leebema vahendi valinud liikmesriigi seadusandlust.⁵⁰ Eesti kuulub Mandri – Euroopa õigussüsteemi ning tsiviilõiguse süsteem põhineb Saksa tsiviilseadustikul.⁵¹ Seega määratlus proportsionaalsuse põhimõttest võib riigiti erineda. Eelnevast lähtudes Eestis kehtestatud võlgnike survestamiseks kohaldatava meetme erinevus teise liikmesriigi abinõust ei tähenda, et see ei oleks kooskõlas ühenduse õigusega.

Kohus saab määrusega lõpetada võlgniku osas kehtestatud reisikeelu, kui isik on asunud kohustust vabatahtlikult täitma või sõlminud kohtutäituriga või sissenõudjaga maksegraafiku. Elatise maksmise katkemisel on kohtutäituril õigus teha kohtule uus avaldus võlgniku õiguste peatamiseks või dokumentide kehtetuks tunnistamiseks. Reisikeelu sanktsiooniga kaasneb risk, et reisikeel on määratud olukorras, kus elatise võlgnik peab sageli reisima välisriiki töölähetusse (N: rahvusvaheliste vedude sõidukijuhid). Kohtud võtavad otsuse vastu võtmisel arvesse välisriiki reisimise otstarbekust.⁵²

1.3 Proportsionaalsus ehk mõõdukus

Proportsionaalsuse printsiip peab läbima kogu täitemenetlust, sest selle olemuseks on lahendada huvide konflikt võlgniku ja sissenõudja vahel.⁵³ Meetme mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb võtta arvesse ühelt poolt põhiõigusesse sekkumise diapasooni ning teiselt poolt funktsiooni tähtsust. Sõltuvalt põhiõiguste riivist, peavad õigustavad põhjused olema mõjuvad. Kaalumine on seotud poolt – ja vastuargumentide esitamisega, kus tuleb lähtuda kriteeriumist, mida

⁵⁰ Kohtuotsus, 10.05.1995, Alpine Investments, C-384/93, EU: C:1995:126, punkt 51.

⁵¹ Varul, P. jt. (2012). Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura.

⁵² TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 10

⁵³ Ikkonen, K. (2004), *supra nota* 42, lk 544.

tugevam on põhiõiguste riive, seda mõjuvamad peavad olema õigustavad põhjused.⁵⁴ Riigikohus on rõhutanud, et põhiõiguste piiramise põhjuseks võib olla mõni sama kaaluga õigusväärus.⁵⁵

Autori arvates reisipiirangu kehtestamine kohustab teatud kontingenti võlgnikest tasuma elatisvõlga, kuna reisipiirang puudutaks enamjaolt jõukamaid võlgnikke. Reisipiirang võib riivata põhiõigust riigist lahkumise näol, kuid lapse elatise tasumata jätmine riivab lapse õigusi ning kujundab edasist lapse elu valikute ja huvide osas, mida üksinda kasvatav vanem peab tegema, et last üles kasvatada. Seega riigi poolt vastu võetav sanktsioon reisipiirangu näol on õigustatud.

Perekonnaõigus on valdkond, mis on kõige rohkem seotud ühiskonnas valitsevate moraalnormidega ning sõltuv ühiskonna arengust. Struktuur ja funktsioonid on perekonnas pidevas muutumises. Perekonnaõiguse rangetele vorminõuetele vaatamata, ei saa perekonnasuhted olla normatiivselt kujundatud.⁵⁶ Perekonnast, kuhu inimene sünnib, sõltub olulisel määral lapse isiksuse kujunemine. Ühe pereliikme teguviis mõjutab alati teisi pereliikmeid. Seetõttu on perekond lapse arengule ja heaolule määrava tähtsusega.

Proportsionaalsus kitsamas tähenduses on seotud vastakuti põhiõiguste riive põhjalikkusega ja riivet õigustavate ajendiga. Kaalumise on menetlus õige vahekorra selgeks tegemiseks, mis annab argumentatsioonile otstarbeka struktuuri. Esmalt tehakse kindlaks riive intensiivsus. Riive on ebaproportsionaalne kui riive intensiivsus on ülekaalus võrreldes seda õigustavate põhjuste kaalukusega.⁵⁷ Seega selgitatakse välja, kas isiku põhiõiguse riive on õigustatud vastavate piirangute kehtestamisega.

Mõõdukuse, vahendi ning eesmärgi omavaheline seos tuleneb haldusmenetluse seaduse § 3 lg 2, millest lähtuvalt peab halduse õigusakt olema kohane, vajalik ning mõõdukas seotud eesmärgi osas.⁵⁸ Mõõdukuse hindamisel võetakse arvesse ka kohtute poolt tuvastatud faktid.⁵⁹ Tulenevalt haldusmenetluse seaduse § 6 peab haldusorgan välja selgitama menetletavas asjas olulise tähendusega faktid ning nendest lähtuvalt hindama meetme proportsionaalsust.⁶⁰ Tuginedes eeltoodule, on asjaolude väljaselgitamine oluline ka mõõdukuse hindamisel. Lapsi puudutavate vaidluste puhul on oluline, et olukord laheneks võimalikult kiiresti ja rahumeelselt ning jätkuks

⁵⁴ Madise (2012), *supra nota* 26, lk 163.

⁵⁵ Kalmo, H. (2013). Põhiseadus ja proportsionaalsus – kas pilvitu kooselu. *Juridica* – Nr. 2, 79 – 97.

⁵⁶ Nacke, T. Göttig, T. (2010). Perekonnaõiguse seosed teiste tsiviilõiguse valdkondadega. – *Juridica*. Nr.2, 86 – 101.

⁵⁷ Alexy, R. (2001). Põhiõigused Eesti põhiseaduses. – *Juridica*. Eriväljaanne, 5-96.

⁵⁸ Haldusmenetluse seadus, RT 2001, 58, 354.

⁵⁹ Madise (2012), *supra nota* 26, lk 161.

⁶⁰ Haldusmenetluse seadus, RT 2001, 58, 354

stabiilne elukorraldus.⁶¹ Elatise sissenõudmisega võib kaasneda mõlemale osapoolle stressiga seonduv olukord, mis omakorda mõjub lapsele negatiivselt.

Eelneva analüüsi põhjal saab järeldada, et reisikeelu kehtestamine on proportsionaalne soovitud eesmärgi osas, seetähendab, see on sobiv, vajalik ja mõõdukas. Reisipiirangu kehtestamise keeld soodustab eesmärgi saavutamist.

Meetme kehtestamine survestaks elatisvõlgnikke, kuna see teeb reisimise ebamugavaks Schengeni ruumist lahkumise näol. Reisipiirangu kehtestamine on proportsionaalne vastavalt põhiseaduse § 11. Antud meede on sobiv, kuna osa võlgnikke teadlikult varjavad oma vara ning hoiavad kõrvale elatise maksmisest. Täitemenetluse käigus seatakse võlgniku osas reisipiirangu kehtestamise keeld, mis piirab liikumisvabadust. Antud piirang mõjub sanktsioonina ning motiveerib isikut täitma ülalpidamiskohustust. Samuti soovitakse sellega kaitsta lapse põhiõigusi ja edendada elatise tasumist. Üksinda last kasvatav vanem peab sageli tegema valikuid, mis kujundab lapse elutingimusi ja huve. Elatisraha mittemaksmisel tuleb pere väljaminekud katta ühe vanema palgast, mis tekitab raske majandusliku olukorra.

Reisikeelu kehtestamine on vajalik kui kohtutäituril ei ole õnnestunud teiste täitemeetmetega sissenõudja nõuet täita ning kohustada võlgnikku tasuma elatist. Riigi poolt vastu võetav sanktsioon reisipiirangu näol on õigustatud ning proportsionaalne, kuna elatise tasumata jätmisega kahjustatakse lapse õigusi. Autor leiab, et laste huvid peaksid olema eelkõige eelistatumas olukorras ning reisikeelu kehtestamine annab kohtutäituritele täiendava meetme elatisvõlgnike survestamiseks. Seaduse muudatusega survestatakse elatise sissenõudmist ning avaldatakse ennetavat mõju, et võlgnikud täidaksid elatise maksmise kohustust vabatahtlikult.

⁶¹ Valma, K. jt. (2014). Lepitusmenetlus perevaidlustes. –*Juridica*. Nr.1, 86 – 103.

2.LIIKLUSREGISTRIS OLEV KEELUMÄRGE

Tulenevalt TMS § 52 võlgniku varale sissenõude pööramisel vara arestitakse ja müüakse. Sõidukite puhul seatakse keelumärke vastavasse registrisse.⁶²

Uue muudatusega plaanitakse liiklusregistrisse viia sisse uut liiki märke, mille alusel saab kohtutäitur täpsustada sõiduki reaalset asukohta. Sõidukile seatud käsutamise keelumärkest hoolimata on praktikas võlgnike sõidukite kättesaamine problemaatiline, kuna sõiduki reaalne asukoht on teadmata. Seetõttu on plaanis, et politsei saaks muude tööülesannete käigus kontrollida, kas vastavale sõidukile on liiklusregistris kohaldatud kohtutäituri poolt käsutamise keelumärke, mille tõttu tuleb sõiduk kohtutäiturile üle anda. Sõiduki tuvastamisel võtab politsei sõiduki valdajalt ära ning laseb selle puksiirteenuse osutajal viia valvega parklasse, kust kohtutäitur selle kätte saab. Antud sätte osas ei ole oluline, kelle valduses tuvastamisel on sõiduk, kas omaniku või kolmanda isiku valduses.⁶³ Tulenevalt TMS § 64 lg 4 saab kohtutäitur arestida ka kolmanda isiku valduses olevat vara, kui on alus, et elatise võlgniku vara on antud kolmanda isiku valdusesse arestimise ära hoidmiseks.⁶⁴ Seega takistatakse täitemenetluse läbiviimist. Politsei poolt konfiskeeritud sõidukiga seotud vaidluste eest vastutab kohtutäitur täitemenetluse seadustikus ning kohtutäituri seaduses sätestatud alustel. Sõiduki teisaldamise ja hoiustamisega seotud kulud lisatakse täitemenetluse kulude hulka. Politsei märgib protokollis sõiduki üleandmise toiminguga läbiviimisel määruses nõutud andmed. Nimetatud andmed edastatakse politsei poolt kohtutäiturile. Andmete fikseerimisega välistatakse tulevikus tekkivad vaidlused.⁶⁵

2.1 Kohasus ehk sobivus

Seadusandja poolt peavad eesmärgi rakendamiseks olevad vahendid olema kohased ehk sobivad. Tegevus, mis ei ole seaduse eesmärkidega kooskõlas või on nendega vastuolus, on ebasobiv ning seetõttu lubamatu.⁶⁶ Liiklusregistrisse keelumärke lisamisega muudetakse TMS-i ja liiklusseadust (LS).

⁶² Täitemenetluse seadustik, *supra nota* 40, lk 13, 14.

⁶³ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 16.

⁶⁴ Täitemenetluse seadustik. RT 2005, 27, 198

⁶⁵ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 16.

⁶⁶ Triipan (2001), *supra nota* 14, lk 307.

Proportsionaalsuse põhimõttes olev sobivuse klausel nõuab selliste meetmete rakendamist, mis tagavad soovitud resultaadi. Sobivuse käsu täitmiseks piisab, kui meede eesmärgile kaasa aitab.⁶⁷ Sõiduki juhtimisõiguse peatamise sihtgrupiks on elatisvõlgnikud. Liiklusregistrisse lisatava keelumärkega tekib kohtutäituril võimalus sõidukite eristamiseks, kas võlgnik on toonud sõiduki vabatahtlikult, võlgnikuga on sõlmitud maksegraafik või sõiduki asukoht on tuvastamata. Tihtipeale võlgnikud väidavad, et sõidukit neil enam ei ole, olles ise eelnevalt sõiduki parkinud mujale koduaeda, et kohtutäitur seda kätte ei saaks.⁶⁸ Seega liiklusregistrisse keelumärke lisamisega saab kohtutäitur teada sõiduki asukoha. Eelkõige on see info oluline hinnalisemate sõidukite puhul, kuna madala turuväärtusega vanemaid sõidukeid on problemaatiline realiseerida. Töö autor on varasemalt töötanud kohtutäituri büroos, kus praktika käigus on ette tulnud olukordi, mil võlgnikud registreerivad sõiduki teise isiku nimele, et vältida sundmüügi alustamist. Seetõttu on oluline, et kohtutäitur algatab täitemenetluse koheselt peale sissenõudja täitmisavalduse ja täitedokumendi saabumist ning kontrollib vastavates registrites vara olemasolu ja seab sellele keelumärked, mis takistavad vara võõrandamist.

Juhtimisõiguse peatamisega üritatakse tõsta elatisvõlgniku aktiivsust tasuda võlga vabatahtlikult ning suurendada elatisrahade kättesaamist. Kuna laps vajab igapäevaselt ülalpidamist, peab vanem tagama kõik endast oleneva, et kohustatud lapse ülalpidamiseks oleksid olemas vastavad vahendid ning vajadusel müüma temale kuuluvat vara kohustuste täitmiseks. Ülalpidamiskohustuse täitmine tuleneb seadusest ning on esmane vastutus, millega peab vanem täiendavate kohustuste ja kulutuste plaanimisel arvestama. Palga ja sissetuleku puudumine ei anna alust mitte tasuda lapsele elatist.⁶⁹ Eeltoodust lähtuvalt on liiklusregistrisse keelumärke lisamine sobiv meede, kuna aitab kaasa elatisnõude täitmisele. Antud vahendit rakendatakse sunnimeetodi viisil, kui võlgnik ei ole nõus vabatahtlikult elatist tasuma ning oma vara teadlikult varjab.

Autori arvates, on liiklusregistrisse keelumärke lisamine tõhus abinõu, kuna aitab politseil tuvastada sõidukeid, mis on kohtutäituri poolt tagaotsitavad. Eesmärk on saada võlgnikuga kontakt ning kokkulepe elatise tasumise näol. Kui võlgnik maksegraafikuga ei nõustu ning ei ole nõus ka ise oma vara müüma, on kohtutäitur sunnitud läbi viima sundmüügi, mille korral kohtutäitur arestib vara, teeb sellest pildid ning võlgniku ja sissenõudja kokkuleppe alusel, määrab vara alghinna, millega alustatakse enampakkumist. Kui kokkulepet osapoolte vahel ei

⁶⁷ Ikkonen, K. (2004), *supra nota* 42, lk 543.

⁶⁸ TMS eelnõu seletuskiri, *supra nota* 2, lk 2.

⁶⁹ TMKm 2-16-15088, p 6.

saavutata, määrab vara alginna kohtutäitur. Avalikul enampakkumisel üritatakse vara müüa parimale pakkujale. Praktika on näidanud, et kohtutäituri nõrga müügitaktika ning ostjate huvipuuduse tõttu langeb vara turuväärtus oluliselt. Seetõttu müüakse enampakkumise käigus vara (sõiduk) odavamalt, kui oleks seda müünud omanik ise.

Võlgniku vara realiseerimine sissenõudja nõude rahuldamiseks eeldab asjade hoiustamist kuni enampakkumise või muul viisil müügi toimumiseni. Asja arestimine ja käsutuskeeld vastab eesmärgile, seega on liiklusregistris olev keelumärge sobiv meede.⁷⁰ Samuti jäävad võlgniku kanda sõiduki hoiustamisega kaasnevad parkla kulud. Seega on sundmüügi käigus rahaline kaotus palju suurem.

Seaduses ei muudeta osa, mis puudutab politsei tööd ohu tõrjumisel, politseil on õigus jätta täitetoiming lõpule viimata, kui võlgniku sõiduki üleandmise toimingu ajal tehakse väljakutse, mis on kõrgema ohuastmega. Samuti lähtub politsei üleandmistoimingut läbi viies avaliku korra põhimõtetest.

Eeltoodust lähtuvalt seatakse riigi poolt täiendav meede, et leida sõidukeid, mis on võlgnike poolt varjatud ning kohtutäituri poolt eelnevalt arestitud. Antud regulatsioon aitab kaasa elatisnõude täitmisele ning realiseerida vara nende võlgnike osas, kes sellest keelduvad.

2.2 Vajalikkus

Meede on leebem, kui see põhjustab isikule vähem ebasoodsaid tegureid. Vajalikkuse kriteerium on sarnane rahvusvahelise õiguse aspektiga, mille kohaselt päästmisaktsioon on vajalik, kui see on ohu vastupanu osutamiseks sobiv ja kahjustatud hüve jaoks ökonoomseim variant. Kaitstav huvi peab olema kahjustatud huvist olulisem.⁷¹ Vajalikkuse kriteeriumist tulenevalt on oluline, et liiklusregistrisse lisatav keelumärge oleks tõhusaim vahend, millega eesmärk saavutatakse. Meedet loetakse õiguspäraseks, kui puudub sama tulemuslik vahend, mis riivaks õigusi vähem, kuid täidaks soovitud tulemuse võrreldes praeguse regulatsiooniga. Eesmärgi saavutamiseks võidakse kasutada ka teisi abinõusid (õiguste peatamine, vara arest ja sundmüük), mille tulemusena väheneks elatisnõuete arv. Liiklusregistrisse lisatav keelumärge riivab isiku õigusi vähem, võrreldes teiste meetmetega, kuna antud vahendi rakendamisega ei toimu vara

⁷⁰ Alekand (2009). *supra nota* 18, lk 95.

⁷¹ Saarma, A. (2015). Rahvusvahelised konventsioonid ja rahvusvaheline tava õigustavate asjaolude allikana – *Juridica*. Nr.8, 553 – 563.

võõrandamist, keelumärke seadmisega keelatakse ilma kohtutäituri nõusolekuta võlgnikul vara müüa.

Liiklusregistrisse lisatava keelumärkega saab kohtutäitur täpsustada reaalselt sõiduki kättesaamise vajalikkust, mille tulemusena on võimalik sõidukundmüügi käigus realiseerida ning müügist saadav tulu arvestada elatisenõude katteks. Antud olukorras on lapse huvid primaarsed ning kahjustatud osapooltest olulisemad. Lapse eest hoolitsemine on vanema hooldusõiguse tuumaks, mis hõlmab vanemate kõiki tegevusi, mis on kehalises ja vaimses mõttes olulised lapse arenguks ja hüvanguks. Mõnikord püüavad ülalpidamiseks kohustatud isikud maksimisest kõrvale hoiududa töötasu loovutamise teel („ümbrikupalk“) või arvestatakse sissetulekud kolmandate isikute käsutusse.⁷²

Vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele võib kitsendusi seada juhul, kui need on vajalikud ning vastavad Euroopa Liidu poolt määratud eesmärkidele või sellega kaitstakse teiste isikute õigusi ja vabadusi.⁷³ Liiklusregistrisse keelumärke lisamine on vajalik ning sellega tagatakse pikemas perspektiivis üksinda last kasvatava vanema majanduslik toimetulek. Tekib olukord, kus võlgnik on sundseisus ning politsei poolt kinni pidamisel, peab oma sõiduki elatise võlgnevuse katteks andma üle kohtutäiturile.

2.3 Proportsionaalsus ehk mõõdukus

Proportsionaalsuse printsiibi formuleerimisel peab arvestama piirava isiku õigusi. Vahendite valikul ning mõju hindamisel, tuleb leida parim lahendus. Isikule tekitatav kahju või seatav piirang ei tohi olla liialdane ega ebaproportsionaalne eesmärgi osas.⁷⁴

Proportsionaalsuse põhimõttele mitte vastav normatiiv, annab võimaluse lahkhelidele ja tekitab õiguse kehtima jäämise osas ebakindluse.⁷⁵ Autor leiab, et riigil on mitte üksnes õigus, vaid ka kohustus sekkuda menetlusse, kui isik oma kohustusi ei täida. Kui eelnevad täitemeetmed ei ole andnud tulemust, tuleb ametiesindajal kasutada kõiki olemasolevaid võimalusi, et saavutada tulemus elatise tasumise näol. Seega liiklusregistris olev keelumärke on õigustatud ning

⁷² Lüderitz, A. (2005). Perekonnaõigus. Tallinn: Juura.

⁷³ Triipan (2006), *supra nota* 31, lk 153.

⁷⁴ Triipan (2001), *supra nota* 14, lk 308-309.

⁷⁵ Mikli, S. (2015). Kui kauge Euroopa Liidu õigus saab järsku igapäevatöö osaks – probleeme Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisel ja rakendamisel õiguskindluse põhimõtte kontekstis – *Juridica*. Nr.2, 103 - 112.

tõenäoliselt annab tulemi, nende sõidukite osas, mis kohtutäituri andmete kohaselt on teadmata asukohaga.

Riigikohus on leidnud, et põhiõigused võivad olla riivatud, kui järgitakse proportsionaalsuse põhimõtet. Piirangud ei tohi kahjustada seadusega määratud huve rohkem, kui see on eesmärgi jaoks põhjendatud.⁷⁶ Riik peab tagama igale inimesele inimväärse äraelamise, samuti peavad olema tagatud elamiseks võimaldavad hüved. Seadusandja tegevuse tulemusel ei või tekkida olukord, kus isik enam ise oma jõududega toime ei tule ning vajab sotsiaalabi.⁷⁷ Tulenevalt perekonnaseaduse § 101 lg 1 ei või lapsele makstav elatis olla väiksem kui Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud alammäär.⁷⁸ Seega elatise maksmisel ei teki olukorda, kus isik jääb ilma sissetulekuta.

Tulenevalt TMS § 64 lg 4 on kohtutäituri õigus arestida kolmanda isiku valduses olev vara, kui on alust eeldada, et vara on antud teise isiku käsutusse arestimise toimingut vältimiseks. Antud seaduse sätet kohaldades, tekib olukord, kus politsei poolt kinni peetud isikult võetakse keelumärkega olev sõiduk ning tellitakse selle teisaldus. Sõiduki otsene valdaja jääb ilma transpordivahendist ning peab tõendama võlgniku pahausket käitumist. Situatsiooni lahendamiseks aitaks mootorsõidukite müügilepingutel oleva vorminõude kehtestamine, mille alusel oleks võimalik fikseerida ülemineku moment.

Eelneva analüüsi põhjal saab järeldada, et liikusregistrisse keelumärke lisamine võib olla tõhus abinõu, kuna aitab politseil tuvastada sõidukeid, mis on kohtutäituri poolt tagaotsitavad. Antud meede annab võimaluse saavutada võlgnikuga kontakti ja sõlmida kompromiss maksegraafiku näol. Liiklusregistris olev keelumärke on proportsionaalne vastavalt põhiseaduse § 11. Antud meede on sobiv, kuna aitab kaasa eesmärgi saavutamisele, milleks on keelumärke abil tagaotsitava sõiduki leidmine. Liiklusregistrisse keelumärke lisamisega tekib kohtutäituri võimalus eristada sõidukit ning vastavalt sellele saab sõiduki kuulutada tagaotsitavaks. Liiklusregistrisse keelumärke lisamine on vajalik ning see annab parema võimaluse ameti esindajal tagaotsitav vara üles leida. Meede on proportsionaalne ning võlgniku põhiõigused ei ole riivatud.

⁷⁶ RKPJKo 3-4-1-2-01, p 16.

⁷⁷ Alekand (2009). *supra nota* 18, lk 67.

⁷⁸ Perekonnaseadus RT I 2009, 60, 395.

KOKKUVÕTE

Ülalpidamiskohustuse täitmine tuleneb seadusest ning on esmane vastutus, millega peab vanem täiendavate kohustuste ja kulutuste plaanimisel arvestama. Ühe pereliikme teguviis mõjutab alati teisi pereliikmeid. Seetõttu on perekond lapse arengule ja heaolule määrava tähtsusega. Elatise maksmine aitab kindlustada lapsele paremat tulevikku.

Suur hulk lapsevanemaid ei maksa oma lapsele elatist ka peale tehtud kohtuotsust ning algatatud täitemenetlust. Riik sekkub sundtäitmise kaudu, kui kohustust ei täideta.

Töö eesmärk oli välja selgitada, kas riigi poolt plaanitavad lisasanktsioonid (reisi dokumendi kehtetuks tunnistamine ja liiklusregistris keelumärke lisamine) elatisvõlgnike survestamiseks on proportsionaalsed lähtuvalt Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahvist 11. Alljärgnevaid töö uurimisküsimusi:

1. Kas reisipiirangu kehtestamine kohustab võlgnikku tasuma elatisvõlga;
2. Kas liiklusregistris olev keelumärke annab tulemi vara arestimiseks ja realiseerimiseks

analüüsiti Eesti Vabariigi põhiseaduse § 11 proportsionaalsuse põhimõttest lähtuvalt.

Töös käsitleti uurimisküsimusi läbi kolme aspekti: kohasus, vajalikkus ja proportsionaalsus.

Reisikeeld survestaks elatisvõlgnikke, kuna see teeb reisimise ebamugavaks Schengeni ruumist lahkumise näol. Reisipiirangu kehtestamine on proportsionaalne vastavalt põhiseaduse § 11. Antud meede on sobiv, kuna osa võlgnikke teadlikult varjavad oma vara ning hoiavad kõrvale elatise maksmisest. Täitemenetluse käigus seatakse võlgniku osas reisipiirangu kehtestamise keeld, mis piirab liikumisvabadust. Antud piirang mõjub sanktsioonina ning motiveerib isikut täitma ülalpidamiskohustust. Reisikeeldu kehtestamine on vajalik kui kohtutäituril ei ole õnnestunud teiste täitemeetmetega sissenõudja nõuet täita ning kohustada võlgnikku tasuma elatist. Riigi poolt vastu võetav sanktsioon reisipiirangu näol on õigustatud ning proportsionaalne, kuna elatise tasumata jätmisega kahjustatakse lapse õigusi. Üksinda last kasvatav vanem peab tegema valikuid, mis kujundab lapse elutingimusi ja huve. Elatise tasumata jätmisel seatakse lapsed raskesse majanduslikku olukorda. Autor leiab, et laste huvid peaksid

olema eelkõige eelistatumas olukorras ning reisikeelu kehtestamine annab kohtutäituritele täiendava meetme elatisevõlgnike survestamiseks.

Rakendatava meetmega ei kahjustata isiku ega üldsuse huve, pigem antakse lastele võimalus saada paremad elutingimused.

Reisikeelu kehtestamise keeld täidab osaliselt vajalikkuse kriteeriumit, kuna vara omavate võlgnike puhul tuleks sissenõudja nõude täitmiseks esmalt realiseerida vara ning seejärel pöörata sissenõue võlgniku õigustele. Kehtestatud reisikeeld lõpetatakse kohtu poolt, kui võlgnik on asunud elatist tasuma või sõlminud võlgnevuse tasumiseks maksegraafiku. Elatise maksmise katkemisel on kohtutäituril õigus teha kohtule uus avaldus võlgniku õiguste peatamiseks.

Eelneva analüüsi põhjal saab järeldada, et reisikeelu kehtestamine on proportsionaalne soovitud eesmärgi osas, seetähendab, see on sobiv, vajalik ja mõõdukas. Reisipiirangu kehtestamise keeld soodustab eesmärgi saavutamist.

Liiklusregistrisse keelumärke lisamine võib olla tõhus abinõu, kuna aitab politseil tuvastada sõidukeid, mis on kohtutäituri poolt eelnevalt arestitud ja tagaotsitavad. Antud meede annab võimaluse saavutada võlgnikuga kontakti ja sõlmida kompromiss maksegraafiku näol. Liiklusregistris olev keelumärke on proportsionaalne vastavalt põhiseaduse § 11. Antud meede on sobiv, kuna aitab kaasa eesmärgi saavutamisele, milleks on keelumärke abil tagaotsitava sõiduki leidmine. Liiklusregistrisse keelumärke lisamisega tekib kohtutäituril võimalus eristada sõidukit ning vastavalt sellele saab sõiduki kuulutada tagaotsitavaks. Liiklusregistrisse keelumärke lisamine on vajalik ning see annab parema võimaluse ameti esindajal tagaotsitava vara üles leida. Meede on proportsionaalne ning võlgniku põhiõigused ei ole riivatud. Juhtimisõiguse peatamisega üritatakse tõsta elatisevõlgniku aktiivsust tasuda võlga vabatahtlikult ning suurendada elatisrahade kättesaamist.

Eeltoodust lähtuvalt on plaanitavad meetmed elatisevõlgnike survestamiseks proportsionaalsed vastavalt põhiseaduse § 11. Reisipiirangu kehtestamine ja liiklusregistris olev keelumärke suurendavad oluliselt üksikvanema poolt kasvatavate perede toimetulekut ja turvalisust ning vähendavad laste vaesust.

Seaduse muudatusega survestatakse elatise sissenõudmist ning avaldatakse ennetavat mõju, et võlgnikud täidaksid elatise maksmise kohustust vabatahtlikult. Uute meetmete rakendamine kohtu töökorraldusele ja –koormusele seaduse muudatuse mõju ei avalda. Samuti ei lisandu

suuremaid muudatusi PPA töökorralduses, dokumentide kehtetuks tunnistamine võetakse ette olemasolevat ressursi kasutades.

Täitemenetluses tuleb lähtuda eelkõige lapse huvist, seega tuleks igas konkreetses olukorras hinnata, milline sunnimeede on lapse huvides parim. Elatise kontseptsioon lähtub peamiselt lapse majanduslikest huvidest, seetõttu peab seadusandja ja lapsega koos elav vanem tagama, et lapse õigus saada ülalpidamist oleks teostatav.

SUMMARY

PROPORTIONALITY OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS FOR PRESSURIZE MAINTENANCE DEBTORS

Jana Vähman

Through the ages, the family has been a priority, in society family values are important. Children play a key role in the family. The behavior of one family member always affects other family members. The family is crucial for child development and well-being.

The number of maintenance debtors who do not pay is increasing every year. In practice, there are often situations, in which a judgment has been pronounced on maintenance, but the obligated person does not pay maintenance and enforcement proceedings haven't also been resulted. There are two types of debtors: debtors who don't have the option to pay maintenance, because there is no income and debtors, who have incomes that allow them to pay at least part of their livelihood, but keeping consciously living allowance, hiding income and other assets. The subject is topical, because on 01.01.2017 an eligible aid scheme came into force to support a parent raising child, on a monthly basis with a living allowance of 100 euro. Also on 2017 started to process the code of enforcement procedure and in this connection other acts of suppression for maintenance debtors.

The purpose of the work is to find out whether the additional sanctions planned by the state (the revocation of a travel document and the insertion of a prohibition on the traffic register) for suppressing maintenance debtors is proportionate in accordance with section 11 of the constitution of the republic of Estonia. Research questions are following:

1. Does the imposition of a travel restriction require the debtor to pay maintenance debt?
2. Does the prohibition in the traffic register provide a result for seizing and realizing the property?

The author analyzes research issues in accordance with the principle of proportionality of § 11 of the Constitution of the Republic of Estonia. The research issues has been analyzed through three aspects: relevance, necessity and proportionality. The aim of this bachelor's thesis is to focus on the analysis of research issues in accordance with the principle of proportionality, since the

failure to pay maintenance reduces the coping of the parents of single-parent children. The analysis is based on specialized literature, scientific articles, legislation, case law and the law of other countries. In the work are used a systematic and analytical method, also a document survey. This work is a qualitative research work.

The analysis showed that the ban on travel would put pressure on the maintenance debtors as it made traveling uncomfortable in the form of the departure of the Schengen area. The measure is appropriate, as some debtors deliberately conceal their assets and keep away from payment of maintenance. In the course of enforcement, a prohibition on the travel restriction is imposed, which restricts freedom of movement. This restriction serves as a sanction and motivates a person to fulfill his maintenance obligation. The sanction imposed by the state in the form of a travel restriction is justified and proportional, as the failure to pay maintenance violates the rights of the child. A parent, who growing up child alone, must make choices that shape his living conditions and interests. Failure to pay a living, will put children in a difficult economic situation. The action taken, doesn't harm the interests of the individual or the public, rather the children are given the opportunity to have better living conditions. Based on the above analysis, it can be concluded that the introduction of a travel ban is proportionate to the desired goal, hence, it is appropriate, necessary and moderate. The prohibition of travel restrictions facilitates the achievement of the objective.

Adding a punishment to a registered register can be an effective remedy, as it helps the police to identify vehicles that are previously seized and wanted by the bailiff. This measure provides an opportunity to contact the debtor and make a compromise in the form of a payment schedule. This measure is appropriate as it contributes to the achievement of the objective of finding a vehicle that is wanted by a prohibition. By adding a stop sign in the traffic register, the bailiff will have the opportunity to distinguish between the vehicle and, accordingly, declare the vehicle to be wanted. Suspension of the right to drive is intended to increase the activity of the maintenance debtor to pay the debt voluntarily and increase the receipt of maintenance payments.

In the light of the foregoing, the planned measures are proportionate to the maintenance debtors in accordance with § 11 of the constitution. The introduction of a travel restriction and the prohibition in the traffic register will significantly increase the livelihood and security of single-parent families and reduce child poverty.

In the enforcement proceedings, the child's interest must be based in the first place, and therefore, in each particular situation, it should be assessed which coercion is best for the child's best interests.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Teadusraamatud:

1. Alekand, A. (2010). Täitemenetlusõigus. Tallinn: Juura.
2. Kergandberg, E. jt. (2008). Sissejuhatus kohtumenetluse õpetusse. Eesti kohtumenetlusõiguse võrdluspilt. Tallinn: Juura.
3. Lüderitz, A. (2005). Perekonnaõigus. Tallinn: Juura.
4. Madise, Ü. jt. (2012). Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne. Kolmas täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura.
5. Maruste, R. (2004). Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja – vabaduste kaitse. Tallinn: Juura
6. Merusk, K. Koolmeister, I. (1995). Haldusõigus. Õpik Tartu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilastele. Tallinn: Juura.
7. Paulus, C.G. (2002). Tsiviilprotsessiõigus. Kohtuotsuste tegemise menetlus ja sundtäitmine. Tallinn: Juura.
8. Varul, P. jt. (2012). Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura

Teadusartiklid:

9. Ahas, E. (2015). Kas perest eraldumine on liigne sekkumine pereautonoomiasse või üks lapse huve tagavatest meetmetest. – *Juridica*. Nr.6, 397 – 404.
10. Alexy, R. (2001). Põhiõigused Eesti põhiseaduses. – *Juridica*. Eriväljaanne, 5-96.
11. Aru, A., Paron, K. (2015). Lapse parimad huvid. – *Juridica*. Nr 6, 375 – 386
12. Ikkonen, K. (2004). Sundmüügi põhiseaduslikud alused. – *Juridica*. Nr. 8, 540 – 549.
13. Ikkonen, K. (2006). Omandipõhiõigus ja selle piirid. – *Juridica*. Nr.1, 54 – 70.
14. Kalmo, H. (2013). Põhiseadus ja proportsionaalsus – kas pilvitu kooselu. *Juridica* – Nr. 2, 79 – 97.

15. Kõve, V. (2014). „Head“ ja „halvad“ võlgnikud ja võlausaldajad. – *Juridica*. Nr 4, 299 – 303.
16. Merusk, K. (2001). Menetlusosaliste õigused haldusmenetluse seaduses. – *Juridica*. Nr. 8, 519 - 528.
17. Mikli, S. (2015). Kui kaugel Euroopa Liidu õigus saab järsku igapäevatoõ osaks – probleeme Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisel ja rakendamisel õiguskindluse põhimõtte kontekstis – *Juridica*. Nr.2, 103 - 112.
18. Nacke, T. Götting, T. (2010). Perekonnaõiguse seosed teiste tsiviilõiguse valdkondadega. – *Juridica*. Nr.2, 86 – 101.
19. Saarma, A. (2015). Rahvusvahelised konventsioonid ja rahvusvaheline tava õigustavate asjaolude allikana – *Juridica*. Nr.8, 553 – 563.
20. Sein, K. (2008). Kas Eesti õiguses tuleks lubada karistuslikke kahjuhüvitisi. – *Juridica*. Nr. 2, 93 - 101.
21. Triipan, M. (2001). Proportsionaalsuse printsiip riigi – ja haldusõiguses. – *Juridica*. Nr. 5, 305 – 313
22. Triipan, M.(2006). Proportsionaalsuse põhimõte Euroopa Liidu õiguses. – *Juridica*. Nr. 3, 151 – 158.
23. Valma, K. jt. (2014). Lepitusmenetlus perevaidlustes. – *Juridica*. Nr.1, 86 – 103.

Eesti õigusaktid:

24. Haldusmenetluse seadus, RT 2001, 58, 354
25. Isikut tõendavate dokumentide seadus. RT 1999, 25, 365.
26. Metsaseadus. RT 2006, 30, 232.
27. Perekonnaseadus. RT 2009, 60, 395.
28. Tööturuteenuste ja – toetuste seadus. RT 2005, 54, 430.
29. Täitemenetluse seadustik. RT 2005, 27, 198
30. Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elalise võlgnike survevestamine) eelnõu seletuskiri.

EL-i ja rahvusvahelised õigusaktid:

31. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon RT II 2010, 14, 54.

32. Lapse õiguste konventsioon RT II 1996, 16, 56.

Eesti kohtulahendid:

33. RKPJKo 3-4-1-2-01.

34. TMKm 2-16-15088.

Muud kohtulahendid:

35. Euroopa Kohtu otsus 13.11.1990, 331/88, *Fedesa and Others*.

36. Euroopa Kohtu otsus 10.05.1995, 384/93 *Alpine Investments*.

Muud allikad:

37. Alekand, A. (2009). Proportsionaalsuse printsiip põhiõiguste riive mõõdupuuna täitemenetluses. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

38. Külaots, M. (2017). Eestis välja mõistetud elatise sissenõudmise õiguslikud probleemid. (Magistritöö) TTÜ Õiguse instituut. Tallinn

39. Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elatise võlgnike survestamine) eelnõu, 2017.

[www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017-](http://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017-06/EN%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf)

[06/EN%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf](http://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017-06/EN%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf), (29.01.2018)

40. Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elatise võlgnike survestamine) eelnõu seletuskiri, 2017.

[www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017](http://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017-06/Seletuskiri%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf)

[06/Seletuskiri%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf](http://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2017-06/Seletuskiri%20Elatise%20v%C3%B5lgnike%20survestamine.pdf), (29.01.2018)